

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ВОЛКОВСЬКИЙ ЄВГЕН ІГОРОВИЧ

УДК 336.1: 352(477-25)(043.3)

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ – МІСТА КИЄВА)**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі фінансові ринки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Бадида Марія Петрівна,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доцент кафедри фінансів і банківської справи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Тропіна Валентина Борисівна,
Київський національний торговельно-економічний університет,
професор кафедри фінансів

кандидат економічних наук, доцент
Сидор Ірина Петрівна,
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Захист відбудеться "___" березня 2016 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, кім. 601.

Автореферат розіслано "___" лютого 2016 року.

***Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
к.е.н., професор***

Поддєрьогін А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. При реформуванні місцевого самоврядування особливо важливе значення має визначення можливостей місцевих органів влади та управління до мобілізації достатнього обсягу фінансових ресурсів для забезпечення функціонування і розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці та місцевої громади. Саме фінансовий потенціал місцевого самоврядування відображає реальні можливості здійснення самостійної місцевої фінансової політики.

Значна диференціація соціально-економічного розвитку місцевого самоврядування виявляється на міському рівні. Реалізація самостійної фінансової політики в більшості міст обмежена невідповідністю сформованих на їхній території фінансових ресурсів та можливостями розподілу їх на користь фондів фінансових ресурсів органів самоврядування. Особливе місце серед міст країни належить столиці, в якій реалізуються важливі аспекти місцевого самоврядування території та здійснюються й забезпечуються функції столиці країни.

Потребує подальшого дослідження визначення сутності фінансового потенціалу місцевого самоврядування, що безпосередньо впливає на формування обсягу сукупного фінансового потенціалу територіальної одиниці, і його окремих складових, набуваючи особливої гостроти за умов кризового стану економіки країни.

Необхідність вирішення окреслених питань і недостатня дослідженість фінансових ресурсів місцевого самоврядування в містах-столицях країн зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили її мету та завдання.

Науково-прагматичну проблематику з питань фінансів місцевого самоврядування досліджено у працях вітчизняних і зарубіжних науковців світової та вітчизняної економічної думки. Теоретично-методичні засади формування фінансового потенціалу досліджують вчені-економісти М. Бадида, Є. Балацький, А. Буряченко, В. Боронос, С. Зенченко, К. Іоненко, Є. Ісаєв, А. Лучка, В. Опарін, Ю. Пасічник, Я. Пушак, В. Свірський, С. Шумська та ін. Аспектам діяльності економіки і фінансів міста присвятили свої праці Р. Баль, Р. Бьорд, Л. Велихов, Ж. Готтман, П. Кованько, І. Салій, Е. Слак, Х. Ціммерманн, М. Яснопольский та ін. Окремі питання формування та функціонування фінансових відносин на місцевому рівні досліджували зарубіжні науковці Дж. Б'юкенен, А. Вагнер, А. Вебер та вітчизняні науковці М. Гапонюк, О. Кириленко, О. Романенко, І. Сидор, О. Сунцова, В. Тропіна, І. Чугунов, В. Федосов.

Разом із тим слід зазначити, що проблеми формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування на рівні міста-столиці в наукових працях практично не досліджені. Подальшого наукового дослідження потребує оцінка фінансового потенціалу місцевого самоврядування міста-столиці, визначення його домінантних складових і шляхів оптимізації його структури.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Визначений напрямок дисертаційного дослідження є складовою частиною науково-дослідних робіт Державного вищого навчального закладу «Київський

національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» на тему «Фінансова інфраструктура ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0107U001336) і на тему «Макрофінансові стабілізатори в системі державного регулювання економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0113U004262). У ході виконання дослідження автором розроблено рекомендації щодо вдосконалення забезпечення органів місцевого самоврядування міста Києва достатнім обсягом фінансових ресурсів з метою виконання ними встановлених законодавством функціональних обов'язків.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування та поглиблення теоретико-методологічних засад дослідження і оцінки фінансового потенціалу місцевого самоврядування, розроблення практичних рекомендацій щодо забезпечення зростання джерел його формування на прикладі міста Києва.

Для досягнення обраної мети визначено такі завдання:

- визначити сутність та особливості формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування;
- виокремити та оцінити обсяг складових фінансового потенціалу місцевого самоврядування;
- розробити рекомендації щодо оптимізації структури бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва;
- проаналізувати особливості світового та вітчизняного досвіду фінансового забезпечення виконання містом функцій столиці;
- визначити умови формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування у столичному місті;
- з'ясувати особливості формування фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства та його складових;
- встановити додаткові механізми активізації фінансового потенціалу місцевого самоврядування міста;
- запропонувати шляхи вдосконалення фіскального обліку нерухомого майна та земельних ресурсів міста;
- обґрунтувати рекомендації стосовно вдосконалення фінансово-адміністративної діяльності системи місцевого самоврядування з метою ефективного формування й використання фінансового потенціалу місцевого самоврядування Києва на рівні районів та мікрорайонів міста.

Об'єктом дослідження є фінансовий потенціал місцевого самоврядування у столиці України – місті Києві, умови та джерела його формування.

Предмет дослідження — економічні відносини, що виникають в процесі формування і руху грошових фондів фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування на основі використання регламентованих законодавством процедур та механізмів.

Методи дослідження. Методологічну базу дисертаційного дослідження формує сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження, а саме: наукової абстракції – для теоретичного узагальнення результатів досліджень науковців з проблематики фінансового потенціалу та

фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; історичний метод – для дослідження еволюції розвитку й умов формування фінансових ресурсів місцевих органів влади у м. Києві; методи порівняльного аналізу та синтезу – для з'ясування загальних та особливих рис у складових фінансового потенціалу місцевого самоврядування; кількісного та кореляційного аналізу – для визначення впливу фінансово-економічних факторів на формування складових фінансового потенціалу місцевого самоврядування; методи системно-структурного та економіко-математичного моделювання – для побудови оптимізаційної моделі формування бюджетного потенціалу місцевого самоврядування.

Статистичну й інформаційну базу дослідження сформували наукові доробки вітчизняних та зарубіжних учених і практиків, законодавчі та нормативно-правові акти, звітні дані Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України у місті Києві, Державної фіскальної служби у місті Києві, Київської міської державної адміністрації, Державної служби статистики України, Асоціації міст України, UN-Habitat, OECD та інших національних та міжнародних економічних організацій і міжнародних фінансових інституцій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні засад формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування у столиці України – місті Києві. Найсуттєвіші результати дослідження, які містять наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

- розроблено методику оптимізації структури бюджетних ресурсів міста Києва на різних стадіях економічного циклу на основі економіко-математичного моделювання, що дозволяє стабілізувати бюджетний потенціал місцевого самоврядування.

удосконалено:

- визначення поняття «фінансовий потенціал місцевого самоврядування» як спроможність органів місцевого самоврядування до мобілізації достатнього обсягу фінансових ресурсів за допомогою наявних механізмів, з метою забезпечення сталого розвитку й функціонування відповідної території, що на відміну від інших трактувань фінансового потенціалу певної території надає можливість визначати фінансові ресурси, що можуть бути потенційно акумульовані органами місцевого самоврядування;

- склад фінансового потенціалу місцевого самоврядування шляхом виокремлення поняття «фінансовий потенціал земельних ресурсів місцевого самоврядування» як спроможність органів місцевого самоврядування до мобілізації фінансових ресурсів шляхом здавання в оренду або продажу земельних ділянок, які перебувають у власності територіальної громади, що дає змогу повніше і реальніше формувати фінансовий потенціал місцевого самоврядування;

- підходи до визначення обсягу фінансового потенціалу земельних ресурсів місцевого самоврядування на основі запровадження фіскального кадастру земель на території міста, що має забезпечити прозорість формування

фінансових ресурсів міста отриманих, від здавання в оренду або продажу земельних ділянок;

набули подальшого розвитку:

- запропоновано структурування бюджетних ресурсів на рівні адміністративно-територіальної одиниці, шляхом виокремлення надходжень до державного бюджету та надходжень до місцевого бюджету, що формуються у межах адміністративно-територіальної одиниці, що дозволить оцінити роль адміністративно-територіальної одиниці у формуванні бюджетних фондів фінансових ресурсів, а також встановити параметри фінансового забезпечення місцевого самоврядування адміністративно-територіальної одиниці;

- рекомендовано вдосконалення нормативно-правового забезпечення в частинах законодавчого встановлення мінімального розміру місцевого бюджету міста Києва відносно обсягу мобілізованих податків та зборів на території міста Києва, а також цільового фінансування субвенції на виконання функцій столиці на об'єкти інфраструктури міста Києва, що вможливить посилення фінансової бази місцевого самоврядування Києва й забезпечення більш повного виконання ним функцій столиці;

- обґрунтовано закріплення за місцевим бюджетом міста частини загальнодержавних податків, а саме: збереження зарахування до місцевого бюджету 50 відсотків від податку на доходи фізичних осіб; закріплення частини податку на додану вартість замість податку на прибуток підприємств, що дозволить зменшити вплив коливань розвитку економіки та підвищить стабільність надходжень коштів до бюджету міста Києва;

- запропоновано відновлення формування бюджетів районів у місті Києві та впровадження бюджетів мікрорайонів, що підвищить дієвість системи місцевого самоврядування міста та забезпечить формування представницьких органів місцевого самоврядування на рівні мікрорайонів. Такі кроки сприятимуть ефективнішому забезпеченню сталого розвитку та функціонуванню відповідних територій у межах міста.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що використання їх допоможе покращити формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Положення дисертаційного дослідження використано в процесі планування дохідної частини місцевого бюджету столиці України – міста Києва Департаментом місцевих бюджетів Міністерства фінансів України, зокрема враховано пропозиції щодо оптимізації структури доходів місцевого бюджету міста Києва шляхом збільшення питомої ваги податкових надходжень місцевого бюджету і відповідного скорочення питомої ваги офіційних трансфертів у доходах міста Києва (довідка № 31-05130-14-17/16838 від 22.05.2015 р.).

Результати дослідження використовуються Департаментом фінансів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) при аналізі можливостей формування бюджетних надходжень та фінансових ресурсів підприємств комунальної форми власності міста Києва. Зокрема, враховано пропозиції щодо зміцнення податкової складової

бюджетних надходжень міста та фінансових можливостей місцевого господарства міста (довідка № 054-1-4-08/1566 від 21.05.2015 р.).

Результати дослідження щодо необхідності впровадження фіскального кадастру, як механізму обліку нерухомого майна, що знаходиться на території міста використані для вдосконалення роботи комунального підприємства «Київське міське бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна» (довідка № 6717 (И-2015) від 26.05.2015 р.).

Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при розробленні та підготовці завдань для практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів з дисциплін «Бюджетна система», «Податкова система» та «Місцеві фінанси»; методичних рекомендацій для написання курсових робіт з дисципліни «Бюджетна система»; програми організації та проведення виробничої практики на фінансово-економічному факультеті для студентів напряму підготовки «Фінанси і кредит», освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра та магістра (довідка про використання в навчальному процесі результатів дослідження від 10.02.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом власних розробок автора. Наукові положення, розробки прикладного характеру, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, одержані самостійно автором. Опубліковані праці, за винятком чотирьох, виконані одноосібно автором.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методологічні положення дисертації доповідалися, обговорювалися і дістали позитивну оцінку на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: XII Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми и перспективы становления финансовой системы Украины» (Севастополь, 14-17 жовтня 2009 р.), III Міжнародна науково-практична конференція «Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах глобалізаційних процесів» (Ірпінь, 17-21 лютого 2010 р.), наукова конференція «Державне антикризове управління національною економікою: світовий досвід та проблеми в Україні» (Київ, 14-15 квітня 2010 р.), IV Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика фінансових перетворень в умовах посилення взаємозалежності національних економік» (Кельн – Ірпінь, 14-18 грудня 2010 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика сучасної економіки» (Черкаси, 19 листопада 2014 р.), III Всеукраїнська науково-практична конференція «Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання» (Кременчук, 19-21 лютого 2015 р.), науково-практична конференція «Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи» (Київ, 24 квітня 2015 р.), X Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку економіки освіти регіону» (Київ, 24 квітня 2015 р.).

Публікації. Основні положення та найважливіші результати дисертації опубліковано у 18 наукових працях загальним обсягом 8,7 д.а., з них: 3 – у наукових фахових виданнях, 4 – у наукових фахових виданнях України, що

входять до міжнародних наукометричних баз, 1 – у зарубіжному виданні, 10 – в інших виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 200 сторінок друкованого тексту. Робота містить 41 таблицю на 18 сторінках, 15 рисунків на 7 сторінках та 13 додатків на 54 сторінках. Список використаних джерел налічує 248 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі розкрито актуальність теми дисертації, сформульовано мету і визначено завдання дослідження, його об'єкт і предмет, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів.

У розділі 1 «Теоретичні засади формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування» комплексно досліджено сутність та складові фінансового потенціалу місцевого самоврядування, генезис фінансового потенціалу місцевого самоврядування міста Києва та умови його формування стосовно столичного міста.

У сучасній економічній літературі недостатньо досліджено поняття «фінансовий потенціал» та практично не розглядається поняття «фінансовий потенціал місцевого самоврядування». Погляди вчених на сутність поняття фінансового потенціалу дуже різняться. Фінансовий потенціал є складним і багатогранним явищем, яке має важливе суспільне й економічне значення. За умов кризового стану економіки значення фінансового потенціалу та вміння його використовувати у максимально ефективній формі є визначальним для діяльності та розвитку суспільства загалом та кожного економічного агента зокрема. Утім, багатоукладність цього явища та складність визначення його розмірів не дозволяють чітко оцінити фінансові резерви та можливості їх використання. Разом із тим міста як місця найбільшої концентрації виробничих, інформаційних, фінансових та інших ресурсів є ключовими точками алокації й функціонування продуктивних сил країни. Тому фінансовий потенціал міст виступає основою функціонування фінансової системи країни.

При дослідженні сутності фінансового потенціалу здійснено аналіз поглядів науковців щодо охоплення процесів його формування та реалізації. На підставі аналізу основних підходів автором запропоновано розуміння фінансового потенціалу як спроможність до мобілізації фінансових ресурсів. Питання з'ясування сутності та меж фінансового потенціалу місцевого самоврядування тісно пов'язані із дослідженням фінансових ресурсів місцевого самоврядування. На підставі аналізу підходів до визначення фінансових ресурсів місцевого самоврядування та фінансового потенціалу автором запропоновано розглядати фінансовий потенціал місцевого самоврядування як спроможність органів місцевого самоврядування до мобілізації достатнього обсягу фінансових ресурсів за допомогою наявних механізмів, з метою забезпечення сталого розвитку та функціонування відповідної території.

Складовими фінансового потенціалу місцевого самоврядування виступають бюджетний потенціал місцевого самоврядування та фінансовий

потенціал місцевого господарства. При цьому фінансовий потенціал місцевого господарства включає фінансовий потенціал підприємств місцевого господарства та фінансовий потенціал земельних ресурсів місцевого самоврядування (рис.1.).

*Рис. 1. Склад фінансового потенціалу місцевого самоврядування**

**Джерело: побудовано автором*

Місто-столиця як центр тяжіння економічної та політичної активності формує унікальні конкурентні переваги для формування фінансових ресурсів у своїх територіальних межах. Встановлено групи чинників локалізації фінансового потенціалу у столичному місті, до яких належать природно-географічні та економічні. Особливим чинником виступає статус столиці. Встановлено, що велика концентрація підприємств та робочої сили в межах міста надають додаткові переваги для формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування.

Досліджено головні етапи генезису фінансових ресурсів місцевого самоврядування столиці України – міста Києва. З'ясовано, що першими суб'єктами місцевого самоврядування на території Києва були територіальні общини, роди та племена прадавніх слов'ян, які проживали в територіальних межах сучасного Києва. Визначено особливості фінансової діяльності органів врядування та самоврядування столиці України в період від зародження Київської Русі до здобуття незалежності України. Варто виокремити період набуття Києвом Магдебурзького права, коли було започатковано засади самостійного формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування в місті. Особливим етапом розвитку питань фінансового забезпечення місцевого самоврядування в місті Києві виявилася розроблена 1989 року «Концепція самоуправління та самофінансування міста Києва», яка сформулила основні положення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування столиці України.

У 2 розділі «Формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування міста Києва» досліджено сучасний стан та основні проблеми формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування в місті Києві.

Встановлено, що столиця України – місто Київ забезпечує виробництво від 17 до 21% ВВП України, що свідчить про його провідне економічне положення в країні. При цьому чисельність населення міста становить майже 6% від населення країни, тобто 1% населення, що працює в Києві, створює

близько 3% ВВП країни, що справляє вирішальний вплив на генерацію бюджетних ресурсів держави в межах території міста. (табл. 1.)

Таблиця 1

**БЮДЖЕТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ТА ТЕРИТОРІЇ МІСТА
КИЄВА, 2009-2015 рр.***

Рік	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015**
Доходи Зведеного бюджету України без урахування міжбюджетних трансфертів, млн. грн.	272967	314506	398553	445525	442788	456067	427438
Бюджетні доходи на території м. Києва у т. ч. місцевого бюджету, без урахування міжбюджетних трансфертів, млн. грн.	104413	104429	108841	117414	121370	112626	133833
Частка бюджетних доходів м. Києва у сукупних бюджетних доходах України, %	38	33	27	26	27	25	31

* Джерело: розраховано автором за даними Міністерства фінансів України та Головного управління Державної казначейської служби України у місті Києві.

** згідно з оперативними даними виконання бюджету.

Спостерігається стала тенденція до зменшення ролі міста Києва як генератора бюджетних ресурсів країни. Утім попри потужний економічний і бюджетний потенціал головною проблемою функціонування економіки міста залишається хронічне недофінансування бюджетних його потреб. Це потребує поглибленого вивчення структури формування бюджетного потенціалу території та бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста.

Головними складовими формування бюджетного потенціалу території міста Києва виступають податкові та неподаткові надходження: від 62 % у 2002-му до 87 % у 2013.

У процесі формування податкових надходжень спостерігається невпинне зростання розходження між їх надходженнями до державного та місцевого бюджетів, що виконуються на території столичного міста. Так, частка податків, що надходять до місцевого бюджету, постійно зменшується. Якщо впродовж 2002 – 2010 років на 1 гривню податків місцевого бюджету в середньому припадало 5 гривень податків державного бюджету, то після реформи податкової системи України у 2010 році це співвідношення зросло до 9 гривень. Отже можна зробити висновок про значне зниження податкової складової бюджетного потенціалу місцевого самоврядування Києва.

Неподаткові надходження до місцевого бюджету впродовж 2002 – 2010 років становили в середньому 6 % від загального обсягу неподаткових доходів території міста. Після 2010 року частка місцевих неподаткових доходів зростає в період 2011-2015 років середньому до 13 %. Такі зміни пов'язані із падінням абсолютної величини неподаткових доходів державного бюджету України, що виконується на території міста.

В дисертації автором здійснено аналіз бюджетної спроможності території міста для забезпечення органів місцевого самоврядування покрити наявні конституційні потреби власними силами, але за умов перегляду параметрів фіскальної децентралізації країни. Це має продемонструвати реальний стан зарахування регулюючих та закріплених доходів до місцевого бюджету.

Визначаючи бюджетну спроможність міста, автор порівнює видаткові потреби із такими показниками:

- зібрані на території міста податки та збори;
- зібрані на території міста податки та збори, що зараховані до місцевого бюджету;
- зібрані місцеві податки та збори, що зараховані до місцевого бюджету.

У середньому за період 2003 – 2015 років, податкові надходження, що генеруються економікою міста, більш як у 4,4 рази перевищують його потреби. Водночас зараховані до бюджету податки покривають потреби міста в середньому на 64 %, що звичайно є недостатнім. Причому впродовж 2011 – 2015 року, рівень покриття видатків бюджету Києва зібраними на його території податками та зборами та зарахованими до місцевого бюджету не перевищував 53 %. Оскільки головні бюджетоутворюючі джерела тільки частково залишаються на території міста, обґрунтовано необхідність перегляду параметрів їх розподілу.

На підставі норм Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ», чинних у період 1999 – 2011 роках, визначено необхідний мінімальний обсяг бюджетного потенціалу місцевого самоврядування та співвідношення із фактичним наповненням місцевого бюджету міста Києва (рис. 2.).

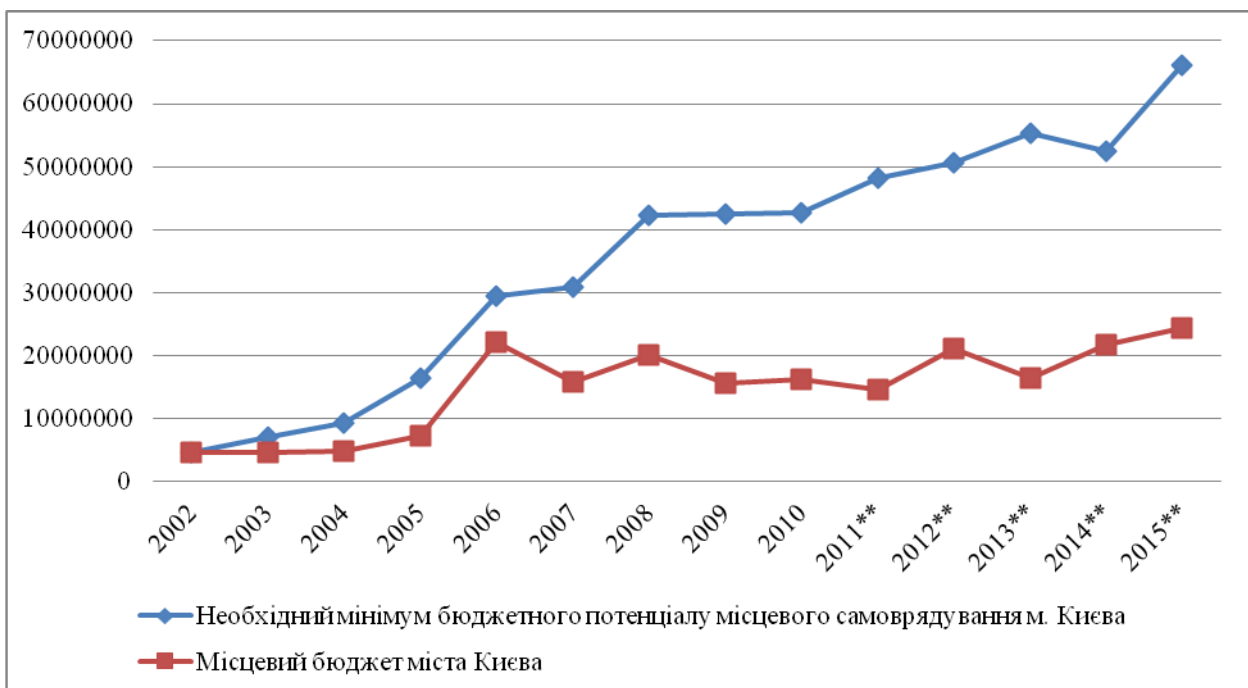

Рис. 2. Формування бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва, тис. грн. *

* Джерело: Головне управління Державної казначейської служби України у місті Києві.

** рік коли норма, що встановлювала мінімальний розмір місцевого бюджету м. Києва, не була чинною.

В результаті проведеного автором дослідження встановлено невідповідність між обсягом місцевого бюджету міста Києва та мінімальним обсягом бюджетного потенціалу місцевого самоврядування. Починаючи з 2007 року середній рівень фінансування місцевого бюджету становить 39%. Обґрунтовано необхідність відновлення чинності норми, яка закріплювала розмір мінімальних бюджетних надходжень міста, що дозволить підвищити забезпечення виконання функцій столиці.

При аналізі вітчизняного та зарубіжного досвіду фінансування функцій столичного міста обґрунтовано нагальність вдосконалення фінансової підтримки функцій столиці міста Києва. Встановлено необхідність встановлення цільового призначення субвенції на виконання функцій столиці та перегляду особливостей формування податкових надходжень міста.

Місцеве господарство є визначальним господарським комплексом, що створює умови для повноцінного функціонування міста. Стабільна робота підприємств місцевого господарства має важливе економічне і соціальне значення.

За умов складної економічної ситуації зростає роль власних джерел фінансування підприємств місцевого господарства. При цьому необхідно кількісно оцінити складові фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства (табл. 2).

Таблиця 2

**СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ
МІСЦЕВОГО ГОСПОДАРСТВА В М. КИЄВІ, тис. грн.***

Рік	Власний капітал	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	Довгострокові зобов'язання	Поточні зобов'язання	Доходи майбутніх періодів	Сукупний фінансовий потенціал підприємств місцевого господарства
2010	11458413	8185924	2069513	2410050	610699	24728599
2011	14213235	9021609	1256072	2404959	249472	27145347
2012	14920402	9396983	1026843	2770952	285871	28401051
2013	19738968	7514341	957370	3931574	532686	32674939
2014	20166753	7638512	1180737	3957452	536192	33479646
2015**	22159654	8242314	1452364	3541521	584123	35979976

*Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у м. Києві.

**згідно з оперативними показниками

Проведений автором аналіз свідчить про стабільне зростання абсолютних показників фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства міста Києва. Наведені у таблиці дані вказують, що найбільшу частку фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства становить власний капітал. На кінець 2013 року він сягав 20 млрд. гривень. Превалювання цієї складової засвідчує високу фінансову стійкість підприємств місцевого господарства міста Києва. Другою і третьою за обсягом складовими є забезпечення майбутніх витрат і довгострокові зобов'язання. Найменшу частку фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства становлять поточні зобов'язання та доходи майбутніх періодів.

Якість і повнота забезпечення діяльності підприємств місцевого господарства безпосередньо залежить від фінансової результативності їх функціонування. Впродовж останніх 5 років спостерігається стійке падіння фінансових результатів діяльності зазначених підприємств, при цьому рентабельність їх діяльності впала з -4% у 2011 та 2012 роках до -8% у 2015 році. Втім, для забезпечення свого повноцінного функціонування підприємства місцевого господарства мають досягати рівня самокупності.

Досліджено стан (табл. 3) та особливості надходжень коштів від використання потенціалу земельних ресурсів місцевого самоврядування. З'ясовано причини невиконання плану формування фінансових ресурсів від продажу та оренди земельних ресурсів міста. Серед них найбільш значущими є: несплата після закінчення та відсутність договорів оренди на земельні ділянки, встановлення занижених ставок оренди земельних ділянок. Це призводить до того, що бюджетні надходження від земельних ресурсів міста не виконуються. Також має місце недооцінка можливого надходження коштів від продажу землі. Хоча площа вільних територій, придатних для подальшого розвитку міста, вкрай обмежена, значна частина територій майже всіх функціональних зон використовується неефективно.

Таблиця 3

**НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТА МІСТА КИЄВА ВІД
ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ, тис. грн.***

Рік	2012	2013	2014	2015**
Плата за землю, в т.ч.	2 152 334,2	1 900 684,1	1 888 506,6	2 400 000,0
земельний податок	927 582,1	656 369,6	637 601,8	811 200,0
орендна плата	1 224 752,1	1 244 314,5	1 250 904,8	1 588 800,0
Кошти від продажу землі	124 610,7	53 352,3	187 392,4	380 000,0

*Джерело: складено за даними департаменту фінансів Київської міської державної адміністрації

** прогнольні показники.

У розділі 3 «Шляхи зміцнення фінансового потенціалу місцевого самоврядування столиці України – міста Києва» автором запропоновано напрями вдосконалення механізмів формування фінансових ресурсів місцевих органів влади з метою забезпечення їхньої фінансової самостійності.

На основі економіко-математичного моделювання здійснено кореляційний аналіз формування бюджетного потенціалу місцевого самоврядування шляхом визначення впливу внутрішніх та зовнішніх факторів. Дослідження кореляційного зв'язку дозволило встановити такі залежності: 1) зростання бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва суттєво залежить від фіскального навантаження на економіку міста; (збільшення рівня оподаткування на 1% відсоток збільшує бюджетний потенціал на 1,19%); 2) закріплення за містом частини надходжень від податку на прибуток підприємств при зростанні його питомої ваги на 1 % збільшить бюджетний потенціал місцевого самоврядування на 0,84 %. Дослідження факторів, що впливають на формування бюджетного потенціалу місцевого

самоврядування міста Києва свідчить про залежність потенціалу місцевого бюджету від підвищення фіскальних можливостей міста.

Запропоновано модель оптимізації структури бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва. У модель було введено обмеження щодо верхньої та нижньої межі обсягу видатків місцевого бюджету відносно до валового регіонального продукту міста, як результуючого показника формування бюджетних ресурсів міста. На основі застосування програмного забезпечення MS Excel «Пошук рішення» здійснено безпосередні розрахунки, які визначили структуру бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва за двома сценаріями (табл. 4).

Таблиця 4

ОПТИМАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ СТРУКТУРИ БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ*

Показник	Середній рівень за 2002-2015 роки	Альтернативні сценарії	
		«стабілізаційного фінансування»	«сталого розвитку»
Видатки бюджету м. Києва, % ВРП	9,8	8,0	12,0
Податкові доходи бюджету м. Києва, %, в тому числі	62,0	82,1	81,2
<i>Податок на прибуток підприємств (крім підприємств комунальної форми власності)</i>		<i>6,0</i>	<i>9,0</i>
<i>Акцизний податок з роздрібною реалізацією, %</i>		<i>10,0</i>	<i>10,0</i>
<i>Екологічне оподаткування, %</i>		<i>1,0</i>	<i>1,0</i>
Неподаткові доходи бюджету м. Києва	7,0	7,1	9,0
Трансферти бюджету м. Києва	24,0	10,7	9,8
Всього доходів, у % від ВРП		100	100

* Джерело: складено автором на основі власних розрахунків за результатами застосування оптимізаційної моделі в MS Excel

Згідно з першим сценарієм «сталого розвитку» рівень надання бюджетних послуг здійснюється за умов сталої економічної ситуації в Києві; другий сценарій «стабілізаційного фінансування» передбачає, що рівень надання бюджетних послуг здійснюється за умов складної економічної ситуації в столиці.

Рівень сучасного бюджетного розподілу ресурсів в місті Києва відповідає сценарію стабілізаційного фінансування. За умовами розвитку двох сценаріїв економічної динаміки основним чинником формування місцевого бюджету Києва мають стати податкові надходження. Так, за сталого розвитку економіки міста вони мають формувати 82 % всіх надходжень бюджету. Однак за умови падіння економічної активності міста Києва їх частка не повинна зменшуватись більше ніж на один відсоток. Натомість за сценарієм «стабілізаційного фінансування» має відбутися значне падіння частки надходжень від податку на прибуток підприємств з 9 до 6 % в результаті зниження фінансових результатів діяльності підприємств. При економічній нестабільності надходження цього податку до місцевого бюджету міста стають більш чутливими до кон'юнктури.

Враховуючи досвід формування бюджетів столиць Китаю, Іспанії та Аргентини, запропоновано замість податку на прибуток підприємств закріплення частки податку на додану вартість в розмірі 5-ти відсотків надходжень податку від вироблених у місті Києві товарів (робіт, послуг). Це підвищить потенційні надходження до бюджету міста, при цьому податок на додану вартість меншою мірою залежать від кон'юктурних коливань економіки.

На основі економіко-математичного моделювання здійснено кореляційний аналіз формування фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства з визначенням впливу на нього зовнішніх факторів. Встановлено такі залежності: 1) позитивний вплив на зростання фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства справляють доходи населення (в разі збільшення їх на 1 %, фінансовий потенціал підприємств місцевого господарства зросте майже на 0,3 %); 2) значний негативний вплив має фінансування підприємств місцевого господарства з місцевого бюджету (в разі збільшення такого фінансування на 1 % фінансовий потенціал підприємств місцевого господарства скорочується на 0,3 %); 3) обсяг надання послуг підприємствами місцевого господарства практично не впливає на фінансову результативність діяльності цих підприємств. Такі результати вказують на спроможність до формування фінансових ресурсів підприємствами місцевого самоврядування, при цьому самі підприємства місцевого господарства не зацікавлені, а ні у наданні достатнього обсягу якісних послуг, а ні у збільшенні власної фінансової результативності, яка має призвести до зменшення їх фінансування з боку місцевого бюджету. Це відповідно потребує зміни принципів управління підприємствами місцевого господарства, які мають забезпечити зростання зацікавленості цих підприємств у ефективності своєї діяльності.

Такою зміною має стати розширення відносин державно-приватного партнерства на місцевому рівні. Особливості функціонування місцевого господарства зумовлюють вибір концесії, як найбільш слушної форми таких відносин. Оскільки при її застосуванні з'являється можливість залучення фінансових ресурсів приватного інвестора, що відповідно гарантує його зацікавленість у прибутковості діяльності об'єкту концесії. При цьому органи місцевого самоврядування зберігають право власності на об'єкт концесії, а тому можуть забезпечити контроль за повнотою та якістю надаваних підприємством місцевого господарства послуг, що відповідно захистить права та інтереси територіальної громади міста.

Підвищення фінансового потенціалу земельних ресурсів потребує забезпечення прозорості їх використання. Тому обґрунтовано необхідність обліку та оцінки земельних ресурсів на основі використання загальнодоступної інформаційної системи фіскального кадастру міста.

На основі вивчення світового досвіду фінансово-адміністративної системи управління в столицях країн світу обґрунтовано необхідність відновлення у Києві діяльності районних рад та складання їх бюджетів, як окремих фондів фінансових ресурсів. Запропоновано створення представницьких органів місцевого самоврядування на рівні мікрорайонів міста

із формуванням в них за принципами «Good Governance» відповідних фондів бюджетних ресурсів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування у столиці України – місті Києві. У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки і пропозиції:

1. Відповідно до теоретичних підходів дослідження сутності фінансового потенціалу та фінансових ресурсів місцевого самоврядування запропоновано визначення фінансового потенціалу місцевого самоврядування. Фінансовий потенціал місцевого самоврядування – спроможність органів місцевого самоврядування до мобілізації достатнього обсягу фінансових ресурсів за допомогою наявних механізмів, з метою забезпечення сталого розвитку та функціонування відповідної території.

2. На підставі проведеного аналізу встановлено, що до складу фінансового потенціалу місцевого самоврядування входять бюджетний потенціал місцевого самоврядування та фінансовий потенціал місцевого господарства відповідної території. При цьому фінансовий потенціал місцевого господарства включає фінансовий потенціал підприємств місцевого господарства та фінансовий потенціал земельних ресурсів місцевого самоврядування.

3. Розроблення моделі оптимізації структури бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва дало підстави для висновку, що нововведення бюджетної децентралізації має зміцнити податкову складову бюджетного потенціалу місцевого самоврядування міста Києва на 15 – 20 % порівняно з попередніми роками. При моделюванні двох сценаріїв подальшого розвитку «сталого розвитку» та «стабілізаційного фінансування» зміцнення місцевої фінансової бази належать саме акцизу з роздрібною торгівлі, який має формувати десяту частину всіх доходів бюджету міста. Разом із тим надходження частки податку на прибуток юридичних осіб показали велику кон'юнктурну залежність, що може не дати бюджету міста Києва запланованих доходів в умовах значного погіршення економічної ситуації. Більш раціональним варіантом було б закріплення частини податку на додану вартість у частці 5 % з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), який надає такі само потенційні надходження до бюджету міста, проте вони значно мірою меншою залежать від кон'юнктурних коливань економіки.

4. Хронічне невиконання планових показників наповнення місцевого бюджету в місті Києві вимагає відновлення чинності норми щодо встановлення необхідного мінімуму бюджетних надходжень до місцевого бюджету міста Києва. Це положення має бути прописане в Законі України «Про столицю України – місто Київ», де необхідно викласти сутність функцій столиці та наголосити на обов'язковості їх фінансування. До того ж потрібно посилання до Бюджетного Кодексу України, де прикінцевим положенням має бути

закріплена кількісна норма, нижче якої не може бути затверджений бюджет міста Києва.

5. Зафіксовано поступове скорочення фінансово стабільних джерел наповнення місцевого бюджету, тоді як цільовий трансферт на виконання функцій столиці надається на нерегулярній основі, причому використання такого трансферту не обмежується виконанням саме столичних функцій, що потребує законодавчого врегулювання. Тому нами визначено нагальність змін до статті 4 Закону України "Про столицю України – місто-герой Київ" із встановленням пріоритету фінансування субвенцією на виконання функцій столиці, а саме на розвиток об'єктів інфраструктури міста Києва загальнодержавного значення.

6. Виявлено, що зростання фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства столичного міста безпосередньо залежить від доходів населення. При цьому на зростання фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства негативний вплив справляє фінансування цих підприємств з місцевого бюджету. Втім, доведено, що збільшення обсягу наданих послуг підприємствами місцевого господарства не впливає на зростання їхньої фінансової результативності. Для розв'язання цього питання запропоновано активізацію інституту державно-приватного партнерства на міському рівні, через встановлення відносин концесії між органами місцевого самоврядування міста та приватними підприємствами. Такий підхід забезпечить спільні кроки міської влади та приватного сектору на засадах забезпечення ефективної діяльності суспільно значущих підприємств місцевого господарства міста.

7. Досліджено нетрадиційні механізми активізації фінансового потенціалу міста у сфері відносин використання нерухомого майна міста, що мають перспективу впровадження в Україні. Такими механізмами мають стати податки і збори за поліпшення інфраструктури, а також механізм фінансування за рахунок збільшення податкових надходжень. Зокрема податки та збори за поліпшення інфраструктури передбачають оподаткування інфраструктурних переваг, що їх отримують власники нерухомого майна. Механізм фінансування за рахунок збільшення податкових надходжень забезпечує розвиток депресивних мікрорайонів міста шляхом прямого використання збільшених податкових надходжень від нерухомого майна на розвиток цих мікрорайонів. Їх застосування допоможе реалізувати неоднорідність територіального використання переваг міської інфраструктури.

8. Встановлено необхідність створення та введення в дію фіскального кадастру міста, формування якого дасть змогу, з одного боку, прозоро й раціонально оцінювати фінансовий потенціал земельних ресурсів місцевого самоврядування, а з іншого – запровадити методи оподаткування неоднорідності інфраструктурних переваг міста. Головними питаннями функціонування фіскального кадастру мають стати його адміністрування та забезпечення оцінювання нерухомості. Фіскальний кадастр потребуватиме певного обсягу необхідної інформації кожного об'єкта нерухомості: опис, визначення його меж (використовуючи кадастрові мапи), право власності та власника, вартість землі та її поліпшення. При цьому кадастрові мапи є

визначальним елементом ідентифікації власності. Це буде використано для встановлення реальних податкових зобов'язань платників.

9. Обґрунтовано необхідність відновлення в місті діяльності районних у місті рад та створення представницьких органів місцевого самоврядування на рівні мікрорайонів міста, що має забезпечуватись створенням відповідних бюджетів місцевого рівня. За умов демократизації суспільного життя місцеве самоврядування в Києві характеризується значною централізацією та погіршенням рівня задоволення нагальних потреб територіальної громади міста. На відміну від інших великих міст України, де в районах функціонують створені міськими радами виконавчі органи та відповідні ради районних депутатів, у районах столичного міста діють районні в місті Києві державні адміністрації. Останні не зацікавлені в забезпеченні достатнього й ефективного формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування у відповідних районах. З огляду на досвід ефективного самоврядування у провідних столицях світу відповідні мікрорайони міста Києва мають формувати свої власні самоврядні органи, до яких мають обиратися депутати – мешканці цих мікрорайонів. На нашу думку, формування фінансових ресурсів на рівні мікрорайону має відбуватися у формі партисипативного бюджету, що дозволить членам громади приймати активну участь як у виборі джерел формування такого бюджету, так і напрямів їх використання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Волковський Є.І. Теоретичні підходи до визначення сутності та складу фінансового потенціалу міста / Є.І. Волковський // Фінанси, облік і аудит: Зб. наук. праць. – Вип.15. – К.:КНЕУ, 2010.– С. 16-23. (0,4 друк. арк.)
2. Волковський Є.І. Бюджетний потенціал та економічне зростання: теоретичний аспект впливу / Є.І. Волковський// Ринок цінних паперів України: журнал. – 2014. – №11-12. – С. 13-20. (0,4 друк. арк.)
3. Волковський Є.І. Формування фінансового потенціалу підприємств місцевого господарства міста Києва / Є.І. Волковський// Економіка та підприємництво: Зб. наук. праць молодих учених і аспірантів. – Вип.33. – К.:КНЕУ, 2014. – С. 106-113 (0,4 друк. арк.)

У наукових фахових виданнях України, що зареєстровані в міжнародних наукометричних базах:

4. Волковський Є.І. Місто Київ – генератор бюджетних надходжень держави / Є.І. Волковський // Фінанси, облік і аудит: : Зб. наук. праць (ISSN, Ulrich's Periodicals Directory). – Вип.1(23). – К.:КНЕУ, 2014. – С. 35-47. (0,4 друк. арк.)
5. Волковський Є.І. Бюджетний потенціал та потенціал бюджету території: методичні аспекти / Є.І. Волковський, Г.М. Котіна, М.М. Степура // Проблеми Економіки: науковий журнал (Ulrich's Periodicals Serials Directory, Research Papers in Economics, РИНЦ, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, EBSCOhost, CiteFactor, Academic Journals Database, Scientific Indexing

Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT Union Catalogue, Соціонет, J-Gate, Академия Google, Research Bible, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського). – 2014. – №4. – С. 357-361 (0,4 друк. арк.; особисто автору – 0,2 друк. арк. характеристика складових бюджетного потенціалу та побудова ієрархії фінансового потенціалу, фіскального простору території, бюджетного потенціалу території, потенціалу бюджету території)

6. Волковський Є.І. Базисна складова бюджетного потенціалу столичного міста./ Є.І. Волковський, Г.М. Котіна, М.М. Степура // Бізнес Інформ: науковий журнал (Ulrich's Periodicals Serials Directory, Research Papers in Economics, РИНЦ, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет, Open Academic Journals Index, GetInfo, BASE, OpenAIRE, WorldCat, SUNCAT Union Catalogue, COPAC Union Catalogue, J-Gate, Open Access Library, Scientific Indexing Services; Advanced Science Index, Академия Google, InfoBase Index, WorldCat). – 2014. - №12. – С. 421-429 (0,5 друк.арк.; особисто автору – 0,2 друк. арк. характеристика структури бюджетного потенціалу території міста Києва та його складових)

7. Волковський Є. Оптимізація структури бюджетного потенціалу м. Києва в умовах політики децентралізації. / Є. Волковський, Г. Котіна, М. Степура // Схід: аналітично-інформаційний журнал (ISSN, Ulrich's Periodicals Directory, Bielefeld Academic Search Engine, РИНЦ, EBSCO, Philosophy Documentation Center, Index Copernicus, WorldCat). – 2015. – №1(133). – С. 5-11 (0,4 друк. арк.; особисто автору – 0,2 друк. арк. розглянуто фактори та потенційні можливості формування бюджетного потенціалу міст Києва).

У зарубіжному виданні:

8. Волковский Е.И. Методология монетизации недвижимого имущества города: мировая практика / Е.И. Волковский// Прогресс: международный научный журнал – 2015. - № 3-4. – С. 50-53 (0,4 друк. арк.).

В інших виданнях:

9. Волковський Є.І. Організація довгострокового розвитку регіонів. Світовий досвід / Є.І. Волковський// Проблемы и перспективы становления финансовой системы Украины: материалы XII Всеукраинской научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, – г. Севастополь, 14-17 жовт. 2009 р. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2009. – С. 182-183 (0,1 друк. арк.).

10. Місцеві фінанси у схемах і таблицях: навч. посіб. / [М.А. Гапонюк, А.Є. Буряченко, В.П. Яцюта та ін.] – К.:КНЕУ, 2010. – 600 с. – (35,3 друк. арк.), особисто автору – (4,0 друк. арк.), у розділах: «1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів» - с. 8-21, «7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства» – с. 88-102, «8. Фінанси підприємств комунального господарства» – с. 103-131, «9. Фінансова діяльність житлово-експлуатаційного комплексу» – с.132-159.

11. Volkovsky E. Stimulation endogenous development in areas/ E. Volkovsky // Theory and practice of financial transformations in the conditions of

interdependence strengthening of national economics: materials of the fourth international scientific and practical conference. – Irpin : National University of State Tax Service of Ukraine, 2010 – p. 120–121. (0,2 друк. арк.).

12. Волковський Є.І. Необхідність розширення оподаткування нерухомості з метою зміцнення міських бюджетів в умовах фінансово-економічної нестабільності. Аспект столичного міста/ Є.І. Волковський// Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип. Державне антикризове управління національною економікою: світовий досвід та проблеми в Україні. – К.:КНЕУ, 2010. – С. 317–320. (0,1 друк. арк.).

13. Волковський Є.І. Фінансова політика міста, її роль та пріоритети інвестування / Є.І. Волковський// Особливості функціонування національних фінансових систем в умовах глобалізаційних процесів: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. : в 2 ч. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2010. – Ч. 1. – С. 108–112. (0,2 друк. арк.).

14. Волковський Є.І. Податок на додану вартість, як резерв наповнення бюджету столичного міста / Є.І. Волковський// Теорія і практика сучасної економіки: матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції. – Черкаси: ЧТДУ, 2014. – С. 39-41. (0,1 друк. арк.).

15. Волковський Є.І. Фактори формування потенціалу бюджету міста Києва: взаємозв'язки та взаємозалежність / Є.І. Волковський// Молодий вчений: науковий журнал. – 2015. - №2(17). – С. 154-160 (0,9 друк. арк.).

16. Волковський Є.І. Підходи до оцінки муніципального майна / Є.І. Волковський // Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання фінансової системи: зб. тез всеукр. наук.-практ. конф. – К.:Аграр Медіа Груп, 2015. – С. 29–31. (0,1 друк. арк.).

17. Волковський Є.І. Перспективи запровадження фіскального кадастру муніципальних утворень/ Є.І. Волковський// Проблеми та перспективи розвитку економіки освіти регіону: збірник тез доповідей на X Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів, молодих учених та науковців. – Кременчук: ПП Щербатих, 2015. – С.169 (0,1 друк. арк.).

18. Волковський Є.І. Питання збільшення фінансової залежності місцевого самоврядування у м. Києві / Є.І. Волковський// Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кременчук, 2015. – С. 115-117 (0,1 друк.арк.).

АНОТАЦІЯ

Волковський Є.І. Фінансовий потенціал місцевого самоврядування (на прикладі столиці України – міста Києва) – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08. – Фінанси, грошовий обіг і кредит. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2016.

Дисертація присвячена поглибленню теоретико-методологічних засад формування фінансового потенціалу місцевого самоврядування у столичному місті.

Розкрито сутність поняття «фінансовий потенціал місцевого самоврядування» та досліджено складові фінансового потенціалу органів місцевого самоврядування. Розглянуто теоретичні концепції функціонування місцевого самоврядування. Здійснено аналітичну оцінку умов формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування міста Києва. Зокрема, досліджено фактори, що впливають на формування бюджетного потенціалу місцевого самоврядування та фінансового потенціалу місцевого господарства міста Києва. Визначено особливості фінансування столичних функцій Києва.

У результаті дослідження запропоновано основні шляхи зростання й ефективного управління фінансовим потенціалом місцевого самоврядування міста Києва. Це, зокрема, такі кроки щодо зміцнення фінансового потенціалу місцевого самоврядування міста Києва: оптимізація структури доходів місцевого бюджету, активізація відносин державно-приватного партнерства на рівні міста для підприємств місцевого господарства, створення фіскального кадастру міста, відновлення та створення бюджетів районів і мікрорайонів міста.

Ключові слова: фінансовий потенціал, місцеве самоврядування, місцеві фінанси, фінанси місцевого господарства, фінансова самостійність, бюджетний потенціал.

АННОТАЦІЯ

Волковский Е.И. Финансовый потенциал местного самоуправления (на примере столицы Украины – города Киева) – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Финансы, денежное обращение и кредит. – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев, 2016.

Диссертация посвящена углублению теоретико-методологических основ формирования финансового потенциала местного самоуправления в столичном городе.

Осуществлено исследование местного самоуправления как института развития города. Рассмотрены основные модели местного самоуправления действующие в городах-столицах мира. Определено, что модель местного самоуправления города Киева отличается от общегосударственной модели в сторону большей централизации публичного управления. Рассмотрены теоретические концепции функционирования местного самоуправления, установлена ведущая роль финансовой самостоятельности в обеспечении полноценного функционирования местного самоуправления, которая возможна лишь при условии достаточности финансового потенциала органов местного самоуправления.

Обобщены теоретические основы определения и структуризации финансового потенциала местного самоуправления. Исследованы экономическая природа и составляющие финансового потенциала органов местного самоуправления. Установлены факторы формирования финансового

потенциала большом городе. Проанализировано влияние факторов локализации, урбанизации и выполнения роли столицы на концентрацию производственных сил на территории города.

Проведена комплексная оценка составляющих финансового потенциала местного самоуправления города Киева. Выявлены тенденции и структура формирования бюджетного потенциала местного самоуправления и финансового потенциала местного хозяйства Киева. В результате выявлена значительная централизация бюджетных ресурсов города, низкая финансовая эффективность функционирования предприятий местного хозяйства, а также значительная недооценка потенциала доходов города от его земельных ресурсов.

Рассмотрен опыт финансового обеспечения функций столицы передовых стран мира. Установлены особенности финансирования функций Киева как столицы. Предложены рекомендации по укреплению и формализации финансирования таких функций со стороны государства.

Исследованы пути оптимизации структуры доходов местного бюджета с учетом изменений правового поля финансовой деятельности органов местного самоуправления в городе Киеве. Сделан вывод о необходимости усиления налоговой составляющей местного бюджета путем закрепления за ним на постоянной основе соответствующих долей общегосударственных налогов.

Выявлены проблемы формирования финансовых ресурсов предприятий коммунальной собственности города, обуславливающие необходимость перераспределения источников финансирования предприятий в пользу собственных доходов при сокращении доли бюджетного финансирования как дестимулирующего фактора деятельности предприятий коммунальной собственности города. Данный аспект предполагает активизацию процессов государственно-частного партнерства на местном уровне в управлении предприятиями местного хозяйства на основе использования концессии.

Изучены мировые практики формирования финансовых ресурсов местного хозяйства. Проведен анализ методик наполнения местных бюджетов путем более прозрачного использования земельных ресурсов города. Доказана необходимость учета и оценки земельных ресурсов на основе общедоступной информационной системы, каковой является фискальный кадастр.

Рассмотрены особенности финансово-административного управления органами местного самоуправления города Киева. Предложено возобновление функционирования районных в городе Киеве советов с возобновлением соответствующих фондов финансовых ресурсов. Также предложено создание представительных органов самоуправления на уровне микрорайонов с одновременным закреплением за ними фондов финансовых ресурсов. Подобные фонды должны формироваться и также использоваться согласно принципов «Good Governance».

Ключевые слова: финансовый потенциал, местное самоуправление, местные финансы, финансы местного хозяйства, финансовая самостоятельность, бюджетный потенциал.

ANNOTATION

Volkovskiy E.I. The financial potential of local self-governance (by the example of the capital of Ukraine – Kyiv city) – Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of Candidate of economic sciences in specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. SHEE « Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman », Kyiv 2016.

This dissertation is devoted to the research of theoretical and methodological bases of formation the financial potential of local government in the capital city.

The essence the financial potential of local self-governance and it's components have been described. It has been analyzed the theoretical concepts of local self-government functioning and considered leading role of its financial independence, which is possible by presence of sufficient financial potential.

The analytical assessment of formation financial resource's formation by local authorities in Kyiv has been done. In particular, it has been analyzed factors, that affects on the formation of budget potential of local self-governance and financial potential of the local economy of Kyiv city. The financial features of Kyiv's functions as a capital city have been detected.

The author proposed the main ways for growth and efficient functioning of the financial potential of local self-governance in Kyiv city. The steps for strengthening local government financial resources in Kyiv city are: optimization the structure of local budget revenues; the intensification of relations of municipal-private partnership for the enterprises of the local economy; creating municipal fiscal cadaster; restoring and creating budgets of districts and neighborhoods of the city.

Key words: financial potential, local government, local finance, local finance management, financial autonomy, budget potential.